

Rapportage

Fondswerving: Natuur mei de Mienskip

Datum: 22 juni 2021

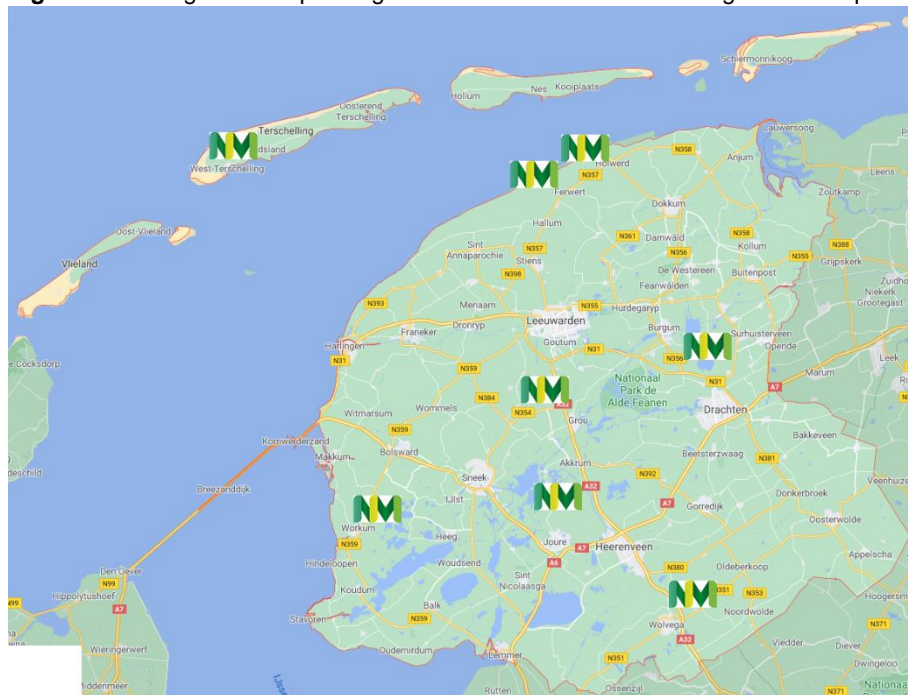
Auteurs: Froukje Hernamdt en René Herder

1. Inleiding

Voor het thema fondswerving is in het koersdocument voor Natuur mei de Mienskip aangegeven dat er binnen de programma periode 2020-2027 €10,0 mln. aan extra fondsen aangeboord zou kunnen worden. Dit om meer natuur te kunnen realiseren dan door de provincie op dat moment was geprognostiseerd. Het fondswervingsdoel is in de afgesproken aanpak met Provinciale Staten vertaald in het zogenoemde “criterium 2”, waarbij er in de pilotperiode tot juni 2021 €2,0 mln. gerealiseerd zou moeten zijn of zicht op realisatie en dat er in de gehele programma periode €10,0 mln. aan extra middelen binnengehaald zou worden. Het is aannemelijk dat deze extra fondsen beschikbaar komen. In dit rapport wordt daar verder op ingegaan.

Figuur 1.1 geeft een beeld van de geografische spreiding van de betrokkenheid van het team fondswerving weer binnen Fryslân.

Figuur 1.1: Geografische spreiding van betrokkenheid fondswerving binnen de provincie

1.1. Leeswijzer

In de voorliggende rapportage wordt ingegaan op de aanpak en de voorlopige resultaten van het team fondswerving binnen het programma.

1.2. Kanttekening

Een kanttekening bij fondswerving is dat er pas subsidies kunnen worden aangevraagd bij concrete projecten waarbij duidelijk is welke maatregelen er worden getroffen en wat het gaat kosten. Binnen de pilot NmdM is dit nog niet het geval en blijft het rondom subsidies een inventarisatie van kansen die bij concretere uitwerking van projecten ingezet kunnen worden voor de financiering van de projecten of het meeliften op bestaande projecten waarbinnen een klein deel NNN gerealiseerd wordt.

2. Aanpak

Begin 2020 is een team samengesteld met fondswervers van de betrokken organisaties van Natuur mei de Mienskip. In eerste instantie was dit team verantwoordelijk voor het regelen van de aangegeven €2,0 mln. extra fondsen voor natuurontwikkeling in de pilotperiode.

2.1. Team

Het team dat begin 2020 is samengesteld bestaat uit:

- Froukje Hernamdt van de Friese Milieu Federatie;
- Chris Bakker van het Fryske Gea;
- Lydia Harkink van Wetterskip Fryslân;
- René Herder van Provincie Fryslân (vanaf 15 juni 2020).

Naast het team van drie personen werd er een vacature opgesteld voor 0,5 fte binnen provincie Fryslân voor de aanstelling van een fondswerver/projectontwikkelaar. Deze vacature is in juni 2020 ingevuld door René Herder. Naast werken voor Natuur mei de Mienskip werkt hij ook voor opgave groen (afdeling natuur, biodiversiteit en water) bij de provincie. Dit heeft als voordeel dat hij op de hoogte is van het brede speelveld van natuurontwikkeling binnen de provincie. Hiermee is het signaleren van koppelkansen met bestaande projecten/programma's eenvoudiger.

2.2. Werkwijze

In de zomer van 2020 is gewerkt aan een plan van aanpak voor de fondswerving. Hierin zijn drie categorieën aan mogelijke fondsen beschreven waar de focus van het team op gaat liggen.

Koppelkansen: de grootste kansen worden gezien voor de koppelkansen met andere projecten en programma's. Een voorbeeld hiervan is de versterking van de Waddendijk en de koppeling van de buitendijkse hectares NNN die nog gerealiseerd moeten worden. Ook het veenweideprogramma, programma natuur, stikstof, biodiversiteitsherstelprogramma etc. zijn en worden hierbij onderzocht.

Door het brede blikveld van het team worden thema's en mensen aan elkaar gekoppeld om de koppelkansen te verzilveren. Hier is vaak tijd voor nodig en ook is de afhankelijkheid van het proces van het betreffende project/programma leidend.

Publieke fondsen: dit betreffen fondskansen uit de regio, zoals bijvoorbeeld het Waddenfonds, landelijke fondsen, zoals bijvoorbeeld regiodeals en Europese fondsen, zoals bijvoorbeeld LIFE of POP.

Particuliere fondsen: hierbij kan gedacht worden aan de postcodeloterij. Voor deze fondsen kan de provincie vaak niet als aanvrager optreden en is de samenwerking met de Natuur mei de Mienskip partners essentieel.

2.3. Overige aandachtspunten

Binnen fondswerving wordt ook gekeken op welke wijze de samenwerking en integraliteit gewaarborgd kan worden en aan welke "extra" maatschappelijke doelen gewerkt wordt ten opzichte van de reguliere aanpak.

Borgen samenwerking en integraliteit: door de bredere inzet van de fondswerver René Herder binnen de provincie wordt de samenwerking en integraliteit geborgd.

Maatschappelijke doelen: binnen Natuur mei de Mienskip wordt gekeken of er naast de ontwikkeling van het NNN ook bijdragen geleverd kunnen worden aan de landbouwstructuur

in bijvoorbeeld Rottevalle (pilot Burgumer Mar/De Leijen). Dit is in veel gevallen ook essentieel voor het realiseren van de NNN.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk wordt concreet ingegaan op de behaalde resultaten binnen de pilot periode. De verwachting is dat er vanuit deze resultaten tussen de €2,0 en €4,0 mln. aan extra fondsen voor Natuur mei de Mienskip te realiseren zijn.

3.1. Aanstellen fondswerver

In juni 2020 is een fondswerver aangesteld voor 0,5 fte. Deze fondswerver is aangesteld door de provincie en werkt tevens voor 0,5 fte voor opgave groen. Deze combinatie maakt het mogelijk om een breed blikveld te hebben waar kansen richting fondsen en koppelkansen met andere programma's en projecten gevonden kunnen worden.

3.2. Overige fondsen deels NNN

In de pilotperiode is ook veelvuldig samengewerkt met de consortium partners binnen verschillende subsidietrajecten, zoals LIFE en Horizon rondom weidevogels, Wij en Wadvogels (waddenfonds), POP3 aanvragen en PAGW Wadden. Een aantal van deze projecten hebben overlap met NNN gebieden en hebben hiermee voor een bijdrage voor NmdM gezorgd. Eind mei 2021 wordt er een herijking van de businesscase voorbereid. Hieruit wordt de financiële omvang van deze bijdrage onder andere inzichtelijk gemaakt.

Hieronder wordt een overzicht gegeven van enkele projecten die in samenwerking met de partners zijn ontwikkeld.

Naam project	Omschrijving	Omvang totale project	Bijdrage NNN
Wij & Wadvogels	Uit onderzoek blijkt dat het Waddengebied een zwakke schakel is op de trekroute van vogels. Het project Wij & Wadvogels moet het Waddengebied als leefomgeving voor vogels met concrete maatregelen verbeteren. Zo komen er twee broedeilanden van in totaal 3000 m ² , 62 hectare broed- en foerageergebied voor steltlopers en 52 hectare broed-, rust- en foerageergebied voor kustbroedvogels in natuurgebied Ruidhorn. Ook wordt het broed- en rustgebied Vogelsand bij Den Oever uitgebreid met 10 hectare en wordt er een vogeleiland en kwelder aangelegd ten zuiden van Schiermonnikoog.	€15,0 mln. waarvan €7,0 subsidie van het Waddenfonds.	PM>
LIFE IP GrassBirdHabitats	In de graslanden in zuidwest en midden Fryslân wordt inzet gepleegd op habitatherstel voor de weidevogels.	€4,0 mln. waarvan €2,0 mln. subsidie uit LIFE	PM>
Horizon2020 Restoration of Wetland Habitats and its Impact on Local Society and Carbon Footprint along the east Atlantic flyway	Het project heeft voor Fryslân betrekking op habitat herstelmaatregelen, predatie management en monitoring. Met de focus op habitat herstel. Het is hiermee een vervolg op de LIFE IP GrassBirdHabitats.	€15,0 mln. waarvan €4,5 mln. binnen Fryslân	PM>
PAGW Wadden	Er is aangehaakt bij het PAGW Wadden om koppelkansen met de realisatie van NNN te vinden. De middelen komen van het Rijk en zijn bedoeld voor natuurherstel op de Wadden.	€37,5 mln. rijksgeuld	PM>

3.3. Meegewerkt aan POP3+ GLB veenweide aanvraag

Het fondsenteam van NmdM heeft samen met het inspiratieteam veenweide een aanvraag opgesteld voor de planvorming rondom het vormen van een veenweidelandgoed nabij

Akkrum. Het veenweidelandgoed is een concept waarbij onder andere natuur inclusief geboerd gaat worden. Binnen de aanvraag is tevens een proef opgenomen voor het onderzoeken naar het effect van ruige mest op biologisch en regulier boerenland wanneer het gaat om het opbouwen van organische stof in de bodem. Dit als mogelijkheid voor veenopbouw. Het project heeft een omvang van ca. €400.000. Bij uitvoering zal het om enkele miljoenen gaan.

De gronden waar het project plaats gaat vinden is geen NNN, maar grenst wel aan een NNN gebied en kan een bijdrage leveren aan de robuustheid van dit gebied.

3.4. NNN Fryslân Bûtendyks

Het team fondsenwerving is aangehaakt bij het proces rondom de versterking van de Waddendijk en de natuurontwikkeling rondom de PAGW die daarbij hoort. Gekeken wordt of er een koppeling gemaakt kan worden met de nog te verwerven gronden binnen NNN van ca. 100 ha. buitendijks.

Onderdeel hiervan is een plan B, die de vertegenwoordigers van de agrariërs buitendijks hebben gepresenteerd aan de programma manager rondom de koppelkansen bij de dijkversterking. Het verdere proces blijft de fondswerver eerst bij aangehaakt en wordt geleid door de programma manager. De verwachting is dat met de koppelkansen een financiële plus voor NmdM gerealiseerd kan worden van ca. €1,0 - €3,0 mln.

3.5. €3,7 mln. voor cat. 3 en 4 NNN

Eind 2020 is geconstateerd dat er een positief saldo was ontstaan binnen het natuurpact en dat er ruimte was ontstaan om €3,7 mln. in te zetten voor categorie 3 en 4 NNN. Op 1 december 2020 heeft GS besloten dat deze middelen ook daadwerkelijk ingezet kunnen worden voor categorie 3 en 4. Dit betreft een rente voordeel en geen fondswerving. Wel heeft het een positieve invloed op de beschikbare middelen voor NmdM.

Op 1 december 2020 heeft GS besloten dat het positieve saldo van het Natuurpact à € 3,7 mln. ten goede komt van de realisatie van prioriteit 3 en 4 NNN. Op 8 maart 2021 is in het PO Landbouw, Natuur en Water is besloten aan welke projecten deze middelen worden uitgegeven. In de onderstaande tabel is dit weergegeven.

Tabel 1.1: Verdeling €3,7 mln. over projecten cat. 3 en 4

gebied	prioriteit	aantal hectares	bedrag	inzet 3,7 mln*)	via programma natuur*)
beekdal Linde	3	4	€ 200.000	€ 170.000	
Koningsdiep	3	1,9	€ 95.000		€ 80.750
Koningsdiep	3	15,8	€ 790.000		€ 671.500
Mieden	3	18	€ 700.000		€ 595.000***)
Jorwert	4	8,9	€ 445.000	€ 378.250	
Burgummermar en De Leijen	4	5,1	€ 255.000	€ 216.750	
Alde Boarn Deelen	4	43,9	€ 1.975.500	€ 1.679.175	
Burgummermar en De Leijen**)	4	16	€ 800.000	€ 680.000	
Burgummermar en De Leijen**)	ruilgrond	14	€ 700.000	0	
			€ 5.960.500	€ 3.124.175	€ 1.347.250
inzet pilot Tsjoch op!, NmdM (****)				€ 1.000.000	
Totaal				€ 4.124.175	

*) uitgaande van 85% afwaardering.

***) Dit betreft een aankoop in de Burgummer mar en De Leijen, gecombineerd prio 1 (9 ha), prio 4 (16 ha) en ruilgrond (14 ha). Wordt waarschijnlijk via een veiling verkocht. Daarom ook onzeker of we deze grond kunnen aankopen. De aankoop ruilgrond op 0 euro gezet omdat deze t.z.t. weer verkocht kan worden.

****) De aankoop in de Mieden stond gepland voor de € 3,7 mln. Maar kan gekoppeld worden aan stikstofgevoelige natuur. Vandaar het voorstel om deze vanuit Programma Natuur te financieren waardoor er meer budget over blijft voor realisatie prio 3 en 4 die niet stikstofgevoelig is.

*****) De pilot Tsjoch op ! heeft hiermee ca. € 1,0 mln. voor initiatieven. Mocht er het komende jaar binnen de provincie zich een nieuwe realisatiekans binnen prio 3 en 4 voldoen zal dit met NmdM worden overlegt.

4. Kansen voor het vervolg (2022-2027)

In de onderstaande is een overzicht gegeven van de fondsmogelijkheden voor de periode 2022-2027.

Projectnaam	Subsidiebedrag in € mln.	Fonds	Benodigde inzet	Subsidie gerealiseerd in
Verzamelproject van weidevogel maatregelen binnen POP3	€0,2 - €0,5 mln.	POP	Een projectleider voor de uitvoering	2022/2023
Swartfean	€0,7 - €1,0 mln.	POP	Huidige inzet pilot voorzetten	2022/2023
Meewerken aan LIFE subsidie weidevogels	€9,0 mln.	LIFE	Aanhaking fondswerver proces rondom deze subsidie continueren;	2022/2023
Aanvraag Nationale postcode loterij voor Grutto aanvalsplan	€2,0	NPL	Schrijfuren FMF en Fondswerver	2022-2024
Opgave NNN Workumermar	€2,0	Omgevingsfonds windmolen, PAGW, POP, beleid weidevogels	opzetten gebiedsproces, zoals pilot Swartfean	2025-2027
Combinatie maken met programma veenweide binnen Aldeboarn/De Deelen en overige kansrijke gebieden	€1,0	PM>	Aanhaken fondswerver bij bestaande proces binnen veenweide programma;	2024-2027
Inzetten op verdere inventarisatie van koppelkansen met Aanvalsplan Grutto, veenweide, IJsselmeer programma etc.	€2,0	PM>	aanhaken bij bestaande processen of opzetten eigen gebiedsproces.	2022-2027
Totaal	€7,0 - €17,0			

Verder zijn er kansrijke ontwikkelingen geïnventariseerd die nog verder uitgewerkt dienen te worden om de bijdrage voor Natuur mei de Mienskip te bepalen.

1. Programma natuur is in beginsel gericht op de maatregelen binnen N2000 gebieden voor het herstellen van de natuur die aangetast is door de te hoge depositie van stikstof. Hierbij is expliciet aangegeven dat deze middelen niet bedoeld zijn voor het dichten van de niet sluitende begroting voor realisatie van het NNN. Voor de eerste 3 jaar is hiervoor €45,0 mln. beschikbaar gesteld voor Fryslân en deze middelen moeten besteed worden in de stikstofgevoelige N2000 gebieden of in de randzones. Voor de periode na 2023 wordt verwacht dat de kaders rondom de stikstofmiddelen ruimer worden en dan komen er kansen om verbindingzones NNN of andere plussen op het NNN te realiseren.
2. Binnen het veenweide programma wordt gewerkt aan een groeifondsaanvraag van meer dan €100,0 mln. Bij nog te realiseren NNN gebied of wenselijke

verbindingszones tussen NNN gebieden op het veen zijn er wellicht mogelijkheden wanneer deze middelen beschikbaar komen. De plannen zijn nog in een pril stadium. De fondswerver NmdM is echter aangehaakt bij deze plannen. Bij kansen voor NmdM wordt hier op ingespeeld.

3. Samenwerking in gebieden met grondbezittende stichtingen. Inzet op reductie pachtprizen voor NIL agrariërs voor prioriteit 3 of 4, inzet middelen vanuit deze stichtingen voor natuurprojecten etc. Potentie van €1,0 - €2,0 mln. jaarlijks;
4. Opzetten transitiefonds provincie breed met geleend geld via Rijksoverheid. Biedt enorme potentie om onrendabele top binnen de transitie in het landelijke gebied te bekostigen;
5. Valuta voor veen biedt een enorme potentie voor NNN binnen het veenweidegebied.

5. Vervolg Natuur mei de Mienskip

5.1. Behalen doelen

Uit het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat er ruimschoots aan de €2,0 mln. extra financiering voor de realisatie van NNN voldaan wordt in de pilotperiode van Natuur mei de Mienskip. Verder zijn er volop kansen om ook voor de periode tot het einde van de programma periode het eerder aangegeven bedrag van €10,0 aan extra fondsen voor de realisatie van NNN binnen te halen.

5.2. Leerpunten voor vervolg aanpak NmdM

- *Geschikte projecten*

Voor het aanvragen van fondsen is vaak een aanloop periode nodig voor het ontwikkelen van een project, een geschikte openstelling binnen een subsidieprogramma en geschikte projecten die passen binnen de fondsen. De aanlooperperiode en de geschikte openstellingen waren er, maar er waren nog geen concrete projecten die ingediend konden worden. Voor de komende 6 tot 7 jaar komen deze geschikte momenten er en hier wordt dan vol op ingezet.

- *Wat is er nodig*

Om slimme koppelingen te maken met bestaande en toekomstige projecten en programma's is het nodig dat er capaciteit gezet wordt op het aanhaken bij deze projecten vanuit NmdM. Het gaat hierbij onder andere om de volgende projecten en programma's:

- **Versterking Waddendijk en natuurontwikkeling vanuit Programmatische aanpak grote wateren (PAGW):** hierbij is inmiddels aangehaakt en de opgave is bekend bij het projectteam dat daar vanuit de provincie actief is. Hier is op dit moment de fondswerver bij betrokken, maar bij het concreter worden van het project en de plannen dient een projectleider van NmdM aan te haken;
- **Regiodeal natuur inclusieve landbouw deelgebied kleischil:** binnen dit gebied liggen nog een aantal clusters te realiseren NNN. Nabij Nijhuizum zijn er reeds initiatieven om het gebied meer natuur inclusief te maken. Het nog te realiseren NNN gebied in de Workumer Mar ligt hier tegenaan en zou hier goed bij aan kunnen haken. Deze mogelijkheid wordt verder onderzocht en hier is de fondswerver nu bij betrokken, maar bij het concreter worden van het project en de plannen dient een projectleider van NmdM aan te haken;
- **IJsselmeerkust:** langs de IJsselmeerkust zijn ook middelen vanuit de PAGW beschikbaar voor natuur en biedt het provinciale rendement van windpark Fryslân kansen voor cofinanciering van natuurprojecten. Zaak is om in te zetten op een koppeling met de NNN die langs of nabij de IJsselmeerkust nog gerealiseerd moet worden. Het team fondswerving heeft de contacten reeds gelegd, maar hier moet nog meer energie op gezet worden om het tot een succes te maken.

Voor koppelingen met bestaande projecten en programma's is ook het veenweide programma en nog enkele andere projecten en programma's interessant. De capaciteit was er niet om hier actief de link met NNN reeds te leggen, maar dit wordt de komende tijd wel opgepakt. Voor het vervolg van NmdM is het van belang om vroegtijdig een analyse te maken op welke wijze aangesloten wordt bij lopende of nog op te zetten gebiedsprocessen, zodat de capaciteit aanwezig is om de kansen die er zijn benut kunnen worden.

De hiervoor genoemde kansen hoeven niet altijd door NmdM getrokken te worden, maar er dient op het juiste moment aangehaakt te worden. Het kan hierbij goed zijn om een deel van het beschikbare budget van bijvoorbeeld de helft of een derde in het vooruitzicht te stellen wanneer deze programma's de koppeling ook maken. Dit geeft ook bestaande

projecten/programma's de argumenten om na te denken over koppelingen met de NNN-opgave.

5.3. Meerwaarde pilot Natuur mei de Mienskip

Voor fondswerving heeft de samenwerking binnen NmdM de volgende voordelen opgeleverd:

1. Er is een bredere scope qua mogelijke fondsen. Alle betrokken partijen bij de fondswerving hebben een andere focus/blik op de fondsenwerving. Dit maakt dat je meer kansen kunt identificeren en hierdoor uiteindelijk meer additionele middelen kunt binnenhalen.
2. Binnen het team fondswerving zitten zowel overheid als natuurbeschermende organisaties. Hierdoor is het mogelijk om aanspraak te maken op een breder pallet aan fondsen dan wanneer je dit als overheid alleen zou oppakken.
3. Met een team van fondswerver zijn meerdere sparingspartners om tot de juiste aanpak/strategie te komen voor het doen van een aanvraag of het vinden van koppelkansen.
4. Het fondsenteam is daarnaast in een vroegtijdig stadium betrokken bij de gebiedsprocessen. Dit maakt dat er van voor af aan meegedacht kan worden over de financiering van het project en de kansen voor fondsen.

Bijlage 1: Tabel criteria en subcriteria beoordeling NmdM door PS

Criterium	Subcriteria
1: het wordt aannemelijk dat er door de aanpak van NmdM 1050 ha NNN gerealiseerd kan worden met het beschikbare budget van 79 Miljoen	Een plan voor aanleg dat of - Meer hectares natuur binnen het NNN realiseert voor hetzelfde geld - Of dezelfde hoeveelheid natuur realiseert voor minder geld - Of minimaal leidt tot versnelling in de aanleg (in vergelijking met plan voor vergelijkbaar gebied conventioneel aangepakt)
2: het wordt aannemelijk dat er door de aanpak van NmdM cofinanciering van 10 miljoen mogelijk is	- 2 miljoen aan werving staat uit of is gerealiseerd - inzichtelijk is dat nog niet alle opties zijn uitgeput - financiële koppelkansen met andere beleidsvelden zijn in beeld
3: het is zichtbaar dat de eindbeheerder centraal staat in de gebiedspilots en deze zelf daarvan het belang en meerwaarde inziet	- Mensen/organisaties op de hoogte en kans gehad zich aan te melden voor proces - Degenen die hebben deelgenomen aan proces zijn daar tevreden over - Potentiële eindbeheerders hebben <i>inzicht</i> in meenemen van hun wensen/ideeën en zijn daar tevreden over
4: het wordt aannemelijk dat de samenwerkingsorganisatie en het samen verantwoordelijk zijn voor de aanpak functioneert	- Werkende structuur waarin iedereen deelneemt - Betrokken partijen (eventueel ook inwoners/gebruikers) geven aan dat structuur werkt - Meer samenwerking dan voorheen, zowel via structuur als daarbuiten - Partijen hebben laten zien te kunnen omgaan met verschillen in inzicht/belangen
5: er worden meer maatschappelijke doelen gediend in de planvorming dan in de standaardaanpak	- Grotere breedte te bedienen doelen in plan dan normaal - Dit leidt ook tot medefinanciering vanuit andere beleidsvelden (benutting koppelkansen)
6: er zijn een aantal nieuwe tools ontwikkeld en nieuwe toepassingen van bestaande tools en het is plausibel dat ze werken	- Hoeveelheid nieuwe tools en nieuwe toepassingen van bestaande - Verhalen over hoe tools bijdragen tot overige criteria
Randvoorwaarde: De kwaliteit van het NNN voldoet aan de gestelde natuurdoelen	- Er is overeenstemming tussen de betrokken partijen dat dit het geval is, zo niet - expertoordeel van buiten Fryslân